

JENNIFER EGAN

SALDAINIŲ
NAMELIS

Iš anglų kalbos vertė
Ignacijus Daukša

Sofoklis

Vilnius, 2023

Skiriu savo rašymo grupei –
kolegoms ir tėvynainiams

Ruthai Danon
Lisai Fugard
Melissai Maxwell
Davidui Rosenstockui
Elizabethai Tippens

Platesnis protas nei dangus.
Sudėsi juos draugėn –
Nesunkiai vienas kitame
Sutilps – ir tu išvien.*

Emily Dickinson

Nes nėra didesnės kančios už pasiektą laisvę.

James Baldwin, „Džiovanio kambarys“ (*Giovanni's Room*)

* Dickinson, Emily, *Pusiaudienio krantai*, vertė Sonata Paliulytė, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2009. (Čia ir toliau – *vert. past.*)

ITAMPA

Bendrystės amuletas

1

– Man labai norisi, – pasakė Biksas, atsistojęs prie lovos ir pratampydamas pečius bei nugarą. Toks buvo jo naktinis ritualas prieš atsigulant. – Tiesiog pasikalbėti.

Lizė pažvelgė jam į akis pro tamsias jaunėlio Gregorio garbanas. Šis žindo jos krūtį.

– Klausau, – sumurmėjo ji.

– Man... – Jis giliai įkvėpė. – Nežinau. Nelengva.

Lizė atsisėdo ir Biksas pastebėjo, kad ją išgąsdino. Atplėštas Gregoris suklykė:

– Mama! Nepasiekiu.

Jam ką tik suėjo treji.

– Reikia tą vaiką atjunkyti, – suburbėjo Biksas.

– Ne, – šaižiai paprieštaravo Gregoris ir metė į Biksą priekaištingą žvilgsnį. – Nenoriu.

Lizė pasidavė jį tampančiam Gregoriui ir vėl atsigulė. Biksas svarstė, ar šis paskutinis iš jų keturių vaikų galėtų tęsti savo kūdikystę iki pilnametystės, jei tik žmona bendrininkautų. Jis išsitiesė šalia ir nervingai įsistebeilijo jai į akis.

– Kas atsitiko, mielasis? – sušnibždėjo Lizė.

– Nieko, – pamelavo jis, nes problema buvo per daug įsišaknijusi, per daug beformė, kad būtų galima ją paaiškinti.

Tada nuvijo melą tiesa: – Vis galvoju apie Rytų Septintąją gatvę. Apie tuos pokalbius.

– Ir vėl, – ramiai pasakė ji.

– Ir vėl.

– Kodėl?

Bikšas nežinojo, kodėl, nes Rytų Septintojoje gatvėje nelabai klausydavosi, kai Lizė su draugais pro žolės dūmų debesį šūkaudavo kaip kokie ūkanotame slėnyje pasimetę žygeiviai: *Kuo meilė skiriasi nuo geismo? Ar egzistuoja blogis?* Kai Lizė atsikraustė pas jį, Bikšas buvo įpusėjęs doktorantūrą ir jau buvo girdėjęs tokių pašnekusių mokykloje ir pirmaisiais studijų metais Pensilvanijos universitete. Dabar jis ilgėjosi to jausmo, kai nuo aukštos kėdės, prie savo „SPARCstation“ kompiuterio, modemu siejamo su naršykle „Viola World Wide Web“, *nugirdo* Lizės ir jos draugų pokalbį. Jį apėmė slaptas pakilus suvokimas, kad pasaulis, kurį šie studentai taip stengėsi apibrėžti 1992-aisiais, tuoj taps atgyvena.

Gregoris žindo. Lizė snaudė.

– Ar galėtume? – neatlyžo Bikšas. – Ar galėtume taip pasikalbėti?

– *Dabar?* – Ji atrodė išsunkta – ją sunkė jam prieš akis! Bikšas žinojo, kad žmona keliasi šeštą sužiūrėti vaikų, kol jis pats medituoja ir pradeda skambinėti į Aziją. Jis pajuto nevilties antplūdį. Su kuo gi pasikalbėjus taip ramiai, atvirai ir studentiška, kaip žmonės kalbėdavosi koledže? Visi, kurie dirbo „Mandaloje“, vienaip ar kitaip stengėsi jam įtikti. Visi, kurie nepriklausė „Mandalai“, tikėjosi kokios nors gudrybės, galbūt patikrinimo – patikrinimo, už kurį būtų atlyginta pareigomis „Mandaloje“! O jo tėvai ir seserys? Kad ir kaip juos myli, jis niekada šitaip su jais nesikalbėjo.

Kai Lizė su Gregoriu kietai įmigo, Bikšas koridoriumi nunešė sūnų į vaikišką lovėlę. Nutarė vėl apsirengti ir išeiti

į lauką. Buvo po vienuolikos. Jis pažeidė valdybos saugumo reikalavimus vienam nevaikščioti Niujorko gatvėmis, tuo labiau sutemus. Todėl atsisakė savo firminio per didelio kostiumo (įkvėpto mokykloje pamėgtų ska muzikos grupių), ką tik nusivilkto, ir nedidelės odinės skrybėlės, kurią pradėjo nešioti prieš penkiolika metų, kai baigęs Niujorko universitetą nusikirpo dredus ir nenorėjo jaustis apsinuoginęs. Jis išrašė iš spintos kamufliazinį kareivišką švarką ir nusitrynusius batus ir išėjo į Čelsio naktį vienplaukis, tūždamas ant šalto vėjo, pučiančio į galvą – tai tiesa, jo pakaušis jau plikas. Ruošėsi pamojuoti apsauginiams į kamerą, kad šie įleistų pasiimti skrybėlės, bet tada Septintosios aveniu kampe pastebėjo gatvės prekeivį. Dvidešimt pirmąją gatvę nuėjo iki prekystalio ir pasimatavęs juodą vilnonę kepurę pasižiūrėjo į mažą apskritą veidrodį, pritvirtintą prie prekystalio šono. Su megzta kepure net ir pats sau atrodė visiškai kasdieniškai. Pardavėjas priėmė jo penkių dolerių banknotą, kaip kad priimtų iš kiekvieno, ir šis sandėris pripildė Bikso širdį išdykėliško malonumo. Jis buvo pratęs, kad yra atpažįstamas visur, kur tik eina. Anonimiškumas atrodė neįprastas.

Buvo spalio pradžia, šaltis raižė pučiant vėjui. Biksasėjo tolyn nuo pietų Septintąja aveniu ir ruošėsi po kelių kvartalų apsisukti. Bet buvo gera žingsniuoti tamsoje. Tai grąžino į Rytų Septintosios gatvės laikus: tuos pirmuosius retus vakarus, kai Lizės tėvai užsukdavo iš San Antonijaus. Jie manė, kad ji gyvena viename bute su drauge Saša, taip pat Niujorko universiteto antrakurse. Saša prisidėjo prie šios apgavystės ir tą rudens semestro pradžios dieną, kai Lizės tėvai užėjo apžiūrėti buto, skalbė vonioje. Lizė buvo užauginta pasaulyje, kuriame nekrepiama dėmesio į juodaodžius, išskyrus tuos, kurie aptarnaudavo ir nešiojo lazdas jos tėvų golfo klube. Ji taip bijojo jų pasibaisėjimo, jei paaiškėtų, kad dukra gyvena

su juodaodžiu vaikinų, jog per pirmuosius tėvų apsilankymus Biksas buvo išstremtas iš bendros lovos, nors tėvai ir apsidavė viešbutyje miesto centre! Nesvarbu; jie *tiesiog suprastų*. Todėl Biksas išeidavo, kartais pakrisdavo inžinerijos laboratorijoje ir apsimedavo, kad dirba per naktį. Pasivaikščioidami įsirežė kūno atmintyje: išliko būtinybė atkakliai eiti, nepaisant pasipiktinimo ir išsekimo. Jam buvo bjauru pagalvoti, kad su tuo taikstydavosi, – nors pagal kažkokią kosminę pusiausvyros suvestinę atrodė sąžininga, kad dabar Lizė reguliuoja kiekvieną jų namų gyvenimo aspektą, o jis gali dirbti ir keliauti kaip panorėjęs. Daugybė gerų dalykų, kurie nuo tada jam atsitiko, galėtų atrodyti kaip kompensacija už tuos pasivaikščioidimus. Bet vis tiek: *kodėl?* Argi seksas buvo toks puikus? (Na, taip.) Argi jis taip savimi nepasitikėjo, kad neprieštaraudamas pataikavo savo baltaodės merginos magiškam mąstymui? Ar jam patiko būti jos uždrausta paslaptimi?

Nieko panašaus. Bikso nuolaidžiavimą ir ištvermę kurstė jį pavergusi Vizija, kuri tomis varginančios tremties naktimis plieskė hipnotizuojančiu aiškumu. Lizė ir jos draugai 1992-aisiais nė nelabai žinojo, kas tas internetas, bet Biksas jautė, kaip nematomo ryšių tinklo vibracijos braunasi į pažįstamą pasaulį tarsi automobilio stikle plintantys įtrūkimai. Jų pažįstamas gyvenimas netrukus subyrės ir bus nušluotas, tada visi kartu pakils į naują metafizinę sferą. Biksas įsivaizdavo, kad tai atrodys kaip Paskutinio teismo paveikslai, kurių reprodukcijas kolekcionuodavo anksčiau, tik ten nebus pragaro. Priešingai: jis tikėjo, kad atskirti nuo kūno juodaodžiai bus išvaduoti nuo juos apribojusios ir materialiajame pasaulyje trukdžiusios neapykantos. Pagaliau jie galės judėti ir susiburti kada panorėję, netrikdomi Lizės tėvų bendraminčių – beveidžių teksasiečių, kurie priešinosi Biksui nė nežinodami, kad šis egzistuoja. Dar beveik dešimtmetį nebus sugalvota

sąvoka „socialinis tinklas“, kuri apibrėžtų „Mandalos“ veiklą, bet Biksas ją sumanė daug anksčiau, nei įgyvendino.

Savo utopinės svajonės jis niekam neatskleidė. Ir ačiū Dievui – 2010-aisiais ji atrodė juokingai naivi. Bet pamatinė Vizijos architektūra – ir visuotinė, ir asmeninė – pasirodė tiksli. 1996-aisiais Lizės tėvai atėjo (nenoriai) į jų vestuves Tompkinso aikštės parke, bet ne mažiau nenoromis atėjo ir paties Bikso tėvai, kuriems vestuvių šventė su fokusininko, žonglierių arba aršiai smuikus džyrinančių muzikantų pasirodymais neatrodė tinkama. Gimus vaikams visi atsipalaidavo. Kai pernai mirė Lizės tėtis, jos mama, net ir žinodama, kad Lizė tokiu laiku miega, ėmė vėlai vakare *jam* skambinti ir klausinėti apie šeimą: ar jų vyresnėlis Ričardas norėtų išmokti jodinėti? Ar mergaitėms patiktų Brodvėjaus miuziklas? Kalbant akis į akį šaižus teksasietiškas uošvės sniaukrojimas erzindavo Biksą, bet negalima paneigti, kad tas pats balsas, vakarais atskirtas nuo kūno, staiga sukeldavo pasitenkinimą. Kiekvienas žodis, kuriuo jie pasikeisdavo telefonu, primindavo, kad jis buvo teisus.

Vieną rytą pokalbiai Rytų Septintojoje gatvėje ėmė ir baigėsi. Po audringos nakties du artimiausi Lizės draugai išėjo pasimaudyti Rytų upėje. Vieną draugą nunešė srovė, jis nuskendo. Tuo metu svečiavosi Lizės tėvai ir dėl šios aplinkybės Biksas atsitiktinai atsidūrė šalia tragedijos vietos. Paryčiais Ist Vilidže jis sutiko Robą ir Driu, prarijo su jais ekstazio, o tekant saulei visi trys viaduku nuėjo prie upės. Neplanuotos maudynės prasidėjo, kai Biksas palei upę patraukė link namų. Nors apklaustas policijos jis pakartojo kiekvieną to ryto smulkmeną, dabar viskas atrodė miglota. Praėjo septyniolika metų. Jis nelabai beprisiminė, kaip atrodė tuodu vaikinai.

Jis pasuko į kairę ir palei Brodvėjų nuėjo iki pat Šimtas dešimtosios gatvės – šitaip žingsniauęs nebuvo nuo tada, kai

prieš gerą dešimtmetį išgarsėjo. Kolumbijos apylinkėse šiaip jau niekada neužsibūdavo, bet jį kažkuo traukė kalvotos gatvės ir įstabūs prieškariniai daugiabučiai. Stebėdamas apšviestus vieno daugiabučio langus Biksas įsivaizdavo, kad beveik girdi ten kunkuliuojančių idėjų galybę.

Pakeliui į metro (irgi pirmą kartą per dešimtmetį) jis stabtelėjo prie žibinto stulpo, apklijuoto skrajutėmis, skelbiančiomis apie dingusius augintinius ir parduodamus naudotus baldus. Akį patraukė spausdintas plakatas: antropologė Miranda Klain skaitys paskaitą universitete. Biksas buvo gerai pažįstamas su Miranda Klain, o ji su juo. Praėjus metams, kai įkūrė „Mandalą“, jam į rankas pakliuvo jos knyga *Bendrystės struktūros*, kurios principai ištiško galvoje kaip kalmaro rašalas ir pavertė jį labai turtingu. Kadangi MK (šitaip draugiškai jo pasaulyje buvo vadinama Klain) piktinosi, kaip Biksas ir kiti pasinaudojo jos teorija, jo susižavėjimas tik sustiprėjo.

Šalia plakato buvo prisegta ranka rašyta skrajutė: „Pasikalbėkime! Paprastais žodžiais nagrinėjame opius tarpdisciplininius klausimus.“ Praėjus trims savaitėms po Klain paskaitos turėjo įvykti įžanginis susitikimas. Dėl šio sutapimo Biksas bemat pagyvėjo. Nufotografavo plakatą, tada juokais nuplėšė vieną lapelį nuo pasikalbėti kviečiančio pranešimo ir įsikišo jį į kišenę stebėdamasis, kad net ir naujajame pasaulyje, kurį pats padėjo sukurti, žmonės tebeklijuoja lapus ant žibintų stulpų.

2

Po trijų savaitių jis atsidūrė vieno išblukusio daugiabučio aštuntame aukšte prie Kolumbijos universiteto – galbūt tame pačiame pastate, kuriuo žavėjosi iš apačios. Butas maloniai priminė Bikso susikurtą vaizdinį: nutrintas parketas, ištepti